

Νέες θεατρικές πραγματικότητες

Στις 13 Απριλίου του 2008 στη Θεσσαλονίκη πραγματοποιήθηκε η επίσημη τελετή απονομής του Ευρωπαϊκού Βραβείου Θεάτρου. Για 10η φορά, παράλληλα με την απονομή του «μεγάλου» θεατρικού βραβείου, γίνεται και η βράβευση των εκπροσώπων του θεατρικού αβανγκάρντ, τιμητική διάκριση αυτών που εισηγούνται νέους δρόμους και προοπτικές στην τέχνη του θεάτρου. Το 10ο βραβείο Νέες Θεατρικές Πραγματικότητες μοιράστηκαν φέτος οι εξής καλλιτέχνες: το σκηνοθετικό τρίο Rimini Protokoll από τη Γερμανία, η επίσης Γερμανίδα χορογράφος Σάσα Βαλτζ και ο Πολωνός σκηνοθέτης Κρίστοφ Βαρλικόφσκι. Επίσης πήρε εύφημη μνεία το Ελεύθερο Θέατρο της Λευκορωσίας. Όπως μπορεί να αντιληφθεί κανείς, η δουλειά της κριτικής επιτροπής είναι ιδιαίτερα δύσκολη, επειδή η επιλογή των ονομάτων σημαίνει ταυτόχρονα και διάκριση και επισήμανση εκείνων των τάσεων και κατευθύνσεων που προσδιορίζουν την έννοια της πρωτοπορίας, της ανατροπής του κατεστημένου, της πειραματικής αναζήτησης νέων τρόπων έκφρασης στον τομέα του θεάτρου. Παράλληλα πρέπει να δοθούν απαντήσεις στο θέμα της σχέσης των δύο εννοιών: της ποιότητας και της πρωτοπορίας, αν δηλαδή η πρωτοπορία μπορεί να εκτιμάται ως απόλυτη αξία, δίχως την παρουσία της διαχρονικής ποιότητας. Με άλλα λόγια, οφείλει άραγε μια ανατρεπτική κλοτσιά να είναι ταυτόχρονα και... κομψή;

Να πούμε πρώτα ότι από τους βραβευθέντες γνωρίσαμε λιγότερο τη Σάσα Βαλτζ, τη Γερμανίδα χορογράφο της ομάδας «Sasha Waltz and Guests», η οποία λόγω ασθένειας δεν ήρθε στη Θεσσαλονίκη να παραλάβει το βραβείο της. Όμως από την προβολή της αφιερωμένης στη δουλειά της ταινίας φάνηκε ότι τουλάχιστον στον τομέα του χορού η απάντηση στην πιο πάνω ερώτηση είναι η εξής: χωρίς την υψηλή ποιότητα της τεχνικής, της αυτοκυριαρχίας και της εκφραστικότητας των χορευτών, καμία ανατρεπτική ιδέα της χορογράφου δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί. Η Βαλτζ ασχολείται κυρίως με δύο θέματα, με τη διερεύνηση των ορίων της εκφραστικής ικανότητας του ανθρώ-

πινου σώματος και με τη σχέση του χορού και του χώρου.

Η ομάδα Rimini Protokoll αποτελείται από τρεις Γερμανούς σκηνοθέτες, τη Χέλγκαρντ Χάουγκ, τον Στέφεν Κέγκι και τον Ντάνιελ Βέλτζερ. Λειτουργούν ως ομάδα από το 2000 και σε κάθε παραγωγή ο καθένας έχει διαφορετική ιδιότητα. Η κύρια πρόταση της ομάδας, η νέα μορφή ρεαλισμού πάνω στη σκηνή (Theater der Zeit). Οι τρεις δημιουργούν ένα νέο είδος, κάτι σαν θεατρικό ντοκιμαντέρ, αφιερωμένο κάθε φορά στην έρευνα πάνω σ' ένα ειδικό θέμα, όπως π.χ. το κλείσιμο της βελγικής αεροπορικής εταιρείας ή πανεπιστημιακή διάλεξη με θέμα το «Κεφάλαιο» του Μαρξ. Δε χρησιμοποιούν καθόλου επαγγελματίες ηθοποιούς αλλά «ειδικούς», ανθρώπους που λόγω επαγγέλματος ή βιωμάτων βρίσκονται «μέσα» στο εξεταζόμενο και παρουσιαζόμενο θέμα. Το «Θέατρο των Ειδικών» σημαίνει πρωτοποριακή μίξη των δύο πραγματικότητων. Συχνά οι θεατρικές παραγωγές των Rimini Protokoll μεταφέρονται σε αστικούς χώρους, άλλες φορές (όπως στο «Mnemonpark» που είδαμε στη Θεσσαλονίκη) ο σκηνικός χώρος γίνεται μικρογραφία του πραγματικού.

Έτσι στη σκηνή της Μονής Λαζαριστών στήθηκε ολόκληρη Ελβετία σε μικρογραφία και ο μίνι σιδηρόδρομος χρησιμοποιήθηκε ως διαδρομή της παράστασης. Η εφαρμοσμένη πάνω στο μικρό τρενάκι κά-

μερα έδειχνε τη διαδρομή, δημιουργώντας μπροστά στα μάτια των θεατών ένα σκηνικό ταξίδι στον κόσμο των προβλημάτων και των αναμνήσεων των «ειδικών» κατοίκων της ερευνώμενης περιοχής (σκηνοθεσία Στέφεν Κέγκι).

Το αντι-θέατρο των Rimini το γνωρίσαμε καλύτερα από την ταινία της Χέλγκαρντ Χάουγκ και του Ντάνιελ Βέλτζελ βασισμένη πάνω σε μια πολύ ενδιαφέρουσα παρουσίαση-έρευνα του Wallenstein του Σίλλερ, όπου οι θεατές βγαίνουν στη σκηνή όχι για να αναπαραστήσουν ένα θεατρικό κείμενο αλλά να παρουσιάσουν εκείνα τα κομμάτια της δικής τους προσωπικής εμπειρίας που, κατά την άποψή τους, συγγενεύουν με τις καταστάσεις και τα μηνύματα του σιλλερικού έργου.

Ο σκηνοθέτης από την Πολωνία, Κρίστοφ Βαρλικόφσκι, εκπροσωπεί ένα χω-

ριστό ρεύμα του σύγχρονου θεάτρου που θα μπορούσε να ονομαστεί το θέατρο του εαυτού. Η υποκειμενικότητα ως ο μοναδικός τρόπος αντίληψης του κόσμου, η καλλιεργημένη ευαισθησία, η οδυνηρή σύγκρουση με την πραγματικότητα, η προσφυγή στην τέχνη ως χώρου που δίνει τη δυνατότητα να πλαστεί ένας άλλος κόσμος - ιδού οι μερικές πιυχές της καλλιτεχνικής προσωπικότητας του Κρίστοφ Βαρλικόφσκι και της σχέσης του με το θέατρο.

Ο σκηνοθέτης επέλεξε να παρουσιάσει στη Θεσσαλονίκη μια από τις πιο αντιπροσωπευτικές του παραγωγές, το έργο της Σάρα Κέιν «Καθαροί, πια» από το Θέατρο του Βρότσλαφ. Ο σκοτεινός κόσμος της Σάρα Κέιν, τα υπαρξιακά αδιέξοδα, η μετωπική σύγκρουση της ευάλωτης διαφορετικότητας με τη σκληρή προκρούστεια στάση της κοινωνίας, είναι το έδαφος του κειμένου στο οποίο ο Βαρλικόφσκι τοποθέτησε τις δικές του εμπειρίες, ιδανικά, πάθη, φοβίες και εμμονές. Κυριαρχεί μια σχεδόν μαζοχιστική αισθητική του πόνου, το σκοτάδι της Σάρα Κέιν υποχωρεί μπροστά στους αριστουργηματικούς φωτισμούς (Φελίξ Ρος) και στα τραγούδια από την εξαιρετική Ρενάτε Τζετ. Εγχειρήσεις αλλαγής φύλου, βασανισμοί, ακρωτηριάσεις, φόνοι, αυτοκτονίες, αποτελούν φόντο για το ιδανικό του απόλυτου ερωτικού ομοφυλοφιλικού πάθους. «Beautiful pain», όπως διατύπωσε την ουσία της παράστασης ο μόνιμος πρωταγωνιστής του Βαρλικόφσκι, Πάτοεκ Πονεδζιάλεκ...

Οι νέες θεατρικές πραγματικότητες που φωτίστηκαν από την αίγλη της απονομής του 10ου Ευρωπαϊκού Θεατρικού Βραβείου New Theatrical Realities του 2008 ήταν άκρως ενδιαφέρουσες.

Νόνα Μολέσκη

**Σύγχρονο
Θέατρο**

**Βρότσλαβ,
«Καθαροί,
πια» της
Σάρα Κέιν,
σκηνοθε-
σία Κρι-
στόφ Βαρ-
λικόφσκι.**